

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 22/2002 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om justering av vissa arbetspensioner till följd av samordningen av arbetspensionen och folkpensionen

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 maj 2002 en proposition med förslag till lag om justering av vissa arbetspensioner till följd av samordningen av arbetspensionen och folkpensionen (RP 62/2002 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Tuulikki Haikarainen, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Mikael Hidén
- juris licentiat, ansvariga forskaren Maija Sakslin.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— professor Kaarlo Tuori.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en justering av de arbetspensioner som sänkts till följd av folkpensionens basdel. Justeringen gäller både det privata arbetspensionssystemets och det offentliga förvärvspensionssystemets arbetspensioner, förutsatt att pensionen har börjat efter den 30 juni 1975 men före den 1 januari 1996 och att räkneregeln för folkpensionens basdel har påverkat pensionens belopp. Justeringen görs av pensionsanstalterna från och med den 1 oktober 2003. Arbetspensionen höjs med minst fem och högst 50 euro i månaden.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2003.

Regeringen konstaterar i motiveringen till lagstiftningsordning att inte en enda löpande pension sänkts till följd av ändringen. Även om justeringen sker på tjänstens vägnar, inkräktar lagändringen inte på rätten att få ett lagenligt beslut i enlighet med det som föreskrivs om pensionsbeslut och behandlingen av dem. Avslag på dröjsmålsförhöjning är enligt regeringen inte en sådan kränkning av en förmån som skall anses strida mot 19 § 2 mom. i grundlagen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Justeringen av förvärvspensioner

Bakgrund. Före den 1 januari 1996 hade alla pensionstagare rätt till folkpension. Inom såväl den privata som den offentliga sektorns arbetspensionssystem sänkte folkpensionens basdel, beroende på pensionslönens storlek, samordningsgränsen. Basdelen var med andra ord en pensionssänkande faktor (samordning av basdelen).

Folkpensionslagen ändrades från och med ingången av 1997 så att folkpensionens basdel och tilläggsdel slogs samman till en i sin helhet arbetspensionsavhängig folkpension. Från samma tidpunkt började basdelen under en övergångsperiod successivt trappas ned för de sammanlagt ca 420 000 pensionstagare som fått enbart folkpensionens basdel så att någon basdel över huvud taget inte betalats efter den 1 januari 2001.

För en del pensionstagare har ändringarna och samordningen 1996 lett till att den basdel de fick före 1996 fortfarande drar ner arbetspensionen, fastän någon basdel inte längre betalas ut.¹ Enligt propositionen fanns det vid utgången av 2001 uppskattningsvis 115 000 sådana pensionsstagare.

Målgruppen för justeringen. Syftet med propositionen är att förvärvspensionerna för de ovan

nämnda 115 000 personerna skall ses över så att den minskande effekt folkpensionens basdel har på förvärvspensionen upphävs. Justeringen sker utifrån vissa schabloner i lagen.

Med tanke på jämlikhetsbestämmelsen i grundlagens 6 § är det faktum att folkpensionens gamla basdel fortfarande innebär sänkt arbetspension en sådan omständighet som kan skrivas in i lagen som kriterium för justering, menar utskottet. Konstitutionellt sett uppstår det inte heller några problem i de fall där, såsom regeringen föreslagit, räkneregeln för folkpensionens basdel inte påverkat arbetspensionens belopp och dessa fall inte beaktas i justeringen.

Arbetspensionen stiger med 5—50 euro i månaden till följd av justeringen. I fråga om den offentliga sektorns pensioner är förhöjningen i viss utsträckning schablonmässig medan åter den privata sektorns pensioner räknas om på nytt. Av de skäl som anges i propositionen finns det konstitutionellt sett ingenting att anmärka mot detta.

Övriga omständigheter

De pensionsanstalter som betalar ut pensioner skall enligt 6 § 1 mom. göra justeringen på tjänstens vägnar utan särskild ansökan. Med tanke på pensionstagarnas rättssäkerhet är det enligt utskottet klart att de också kan anhängiggöra saken med en egen ansökan, exempelvis i det fall att pensionsanstalten inte självantagit justeringen. I synnerhet med tanke på sådana fall, men också i ett vidare perspektiv är det skäl att diskutera om det är lämpligt att bestämmelserna om dröjsmålsförhöjning inte skall tillämpas på utbetalning av förhöjning, som det sägs i 2 mom.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

¹ I sin bedömning av 1996 års reform ansåg grundlagsutskottet att det inte fanns något i det grundlagsfästa egendomsskyddet som utgjorde ett hinder för detta (GrUU 12/1995 rd, s. 2 första spalten): "För förvärvspensionernas del har samordningsregeln kunnat leda till att ett avdrag motsvarande högst beloppet av folkpensionens basdel gjorts. Detta avdrag som tidigare gjorts kompenseras inte genom ändringarna i folkpensionens basdel. ...Dylike konsekvenser av pensionssystemreformer kan därför inte bedömas utifrån statsförfattningsrättsliga aspekter, såvida arrangemangen inte påverkar redan förfallna pensionsförmåner."

Helsingfors den 28 maj 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
vordf. Riitta Prusti /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vänst
Jouko Jääskeläinen /kd
Saara Karhu /sd
Johannes Leppänen /cent

Pekka Nousiainen /cent
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Pekka Ravi /saml
Markku Rossi /cent
Petri Salo /saml
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Jarmo Vuorinen.